

Opleidingswijzer 2018-2020

Pedagogisch Didactisch Getuigschrift

Instituut voor
Lerarenopleidingen
Post-hbo-onderwijs

Voorwoord

Graag heten we je van harte welkom bij de opleiding voor het Pedagogisch Didactisch Getuigschrift. De opleiding is recent vernieuwd vanwege in 2017 ingevoerde [herijkte bekwaamheidseisen](#)¹ en publicatie van een [vernieuwde generieke kennisbasis](#)². We bieden een deeltijd opleidingstraject van 60 European Credits (ec's) met bachelor eindniveau voor zij-instromende docenten in het mbo. Het getuigschrift geeft vrijstellingen indien je besluit hierna een Tweedegraads lesbevoegdheid te halen voor een vak aan de Lerarenopleiding.

De beroeps- en volwassenen educatie (bve) is een boeiende en complexe sector die continu onderhevig is aan invloeden uit de politiek, samenleving en het bedrijfsleven (Eco, 2016). Meer dan ooit vraagt het mbo-werkveld om docenten die in staat zijn studenten met zeer uiteenlopende achtergronden, wensen en behoeften op te leiden tot professionals. Hoe begeleid je studenten³ in hun vaak bewogen leven in een grootstedelijke context, naar zelfstandig en capabel werknemerschap. Zelfs naar voortdurende verdere professionalisering?

Het PDG rust je toe met pedagogisch-didactische vaardigheden om met je studenten de verbinding te maken tussen leren in de school en leren op de werkplek. De mbo docent schakelt continu tussen de vak inhoud, de context van de leeromgeving, de kenmerken van de studenten en de didactische methoden die hij⁴ nodig heeft om deze transfer te bereiken (Klatter, 2015).

PDG post hbo Rotterdam wil een voorbeeld bieden van onderwijs met een voortdurende wisselwerking tussen de praktijk op de werkplek en de theorie uit de opleiding . In de PDG opleiding staat de ontwikkeling van je beroepshandelen als docent centraal. We hebben samengewerkt met onze opdrachtgevers - de mbo-instellingen – door experts uit het werkveld bij het ontwerp van de opleiding te betrekken.

Deze opleidingswijzer geeft je informatie over de opleiding . We beginnen bij de doelstellingen van de opleiding en intakeprocedure en gaan vervolgens in op leerresultaten, leeromgeving, toetsing en evaluatie van het programma. Ten slotte wordt uitleg gegeven over de belangrijkste organisatorische zaken. Je kunt hierover uiteraard altijd vragen stellen aan de programmaleider of trainers van je opleiding. We wensen je veel succes en studieplezier bij de opleiding.

Het team van de opleiding PDG post-hbo

---

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/bekwaamheidseisen-leraren>

² https://www.10voordeleraar.nl/documents/kennisbases_2017_tweedegraads/Kennisbasis%20Generiek%20-%20pdf-versie%20november%202017.pdf

³ In het mbo-werkveld wordt sinds 2018 officieel de term 'student' gebruikt.

⁴ daar waar 'hij' staat, wordt ook 'zij' bedoeld.

Inhoud opleidingswijzer

Voorwoord.....	2
Inhoud opleidingswijzer	3
1. Leerresultaten en intake in de opleiding.....	5
1.1. Doelstelling van de opleiding	5
1.4. Startfase: Instroomeisen en intake	6
1.5. Startportfolio	6
1.6. Vrijstellingen & maatwerk.....	7
1.7. Civiel effect.....	7
2. Programma en leeromgeving.....	8
2.1. Visie op leren; werkplekleren, diversiteit & blended learning in het PDG programma	8
2.2. Opleidingsprogramma.....	9
2.3. Opleidingsmodel	10
2.4. Cursusontwerp	10
2.5. Voorbereiding bijeenkomsten	10
2.6. de bijeenkomst als werkplaats; maatwerk en differentiatie.....	11
2.7. transfer naar de werkplek.....	11
2.8. Studiedag/zelfstudie.....	11
2.9. Werkplekleren & coaching op de werkplek.....	12
2.10. Lesbezoeken.....	12
2.11. Maatwerkopdrachten.....	13
2.12. Studievoortgang	13
2.13. (Werk)houding van de deelnemer.....	14
3. Toetsing en evaluatie.....	15
3.1. Beroepsproducten en portfolio.....	15
3.2. Formatieve en summatieve toetsing	15
3.3. Beroepsproducten en maatwerkopdrachten	15
3.4. Afstudeerprocedure.....	16
3.5. Ingangseisen afstuderen onderdeel criterium gericht interview	16
3.6. Onderwijs- en Examenreglement (OER)	16
4. Organisatie van de opleiding.....	18
4.1. Lestijden	18
4.2. Studiematerialen	18

4.3. Digitale leeromgeving Fronter	18
4.4. Studieproblemen	18
4.4. E-mail en communicatienetwerk Hogeschool Rotterdam	18
4.5. Contactpersonen	19
BIJLAGE 1: TOETSDEKKINGSMATRIX leerresultaten en kennisbasis	20
BIJLAGE 2: DUBLIN-DESCRIPTOREN	31
BIJLAGE 3: Relatie tussen de Dublin-descriptoren bachelor en beoogde leerresultaten PDG	32

1. Leerresultaten en intake in de opleiding

De beoogde leerresultaten van de opleiding zijn gebaseerd op de landelijke kaders en voldoen aan het bachelorniveau. Over de totstandkoming ervan en over de intake procedure lees je meer hieronder.

1.1. Doelstelling van de opleiding

Op verzoek van de minister van OC&W (2012) hebben de gezamenlijke mbo-instellingen voor het traject PDG een kwaliteitskader ontwikkeld. Dit kwaliteitskader is in samenspraak met de Inspectie van het Onderwijs opgesteld in de vorm van [het Landelijk Raamwerk Pedagogisch Didactisch Getuigschrift](#)⁵. In dit Raamwerk staat de doelstelling als volgt beschreven:

'Het doel van de PDG-opleiding is dat vakbekwame beroepsbeoefenaren zich als zij-instromer kwalificeren voor het beroep van docent in het mbo. De PDG-opleiding is geschikt voor professionals met enkele jaren beroepservaring in een voor het mbo relevant beroep.'

In 2017 zijn herijkte bekwaamheidseisen en de vernieuwde Generieke Kennisbasis (2017) ingevoerd. In de bekwaamheidseisen zijn vier bekwaamheidsdomeinen zichtbaar: (1) brede professionele basis, (2) vakinhoudelijke bekwaamheid (3) vakdidactische bekwaamheid en (4) pedagogische bekwaamheid.

Volgens het landelijk raamwerk is de vakinhoudelijke dimensie niet op het PDG van toepassing en dient het bevoegd gezag van de werkgever (mbo instelling) een geschiktheidsverklaring af te geven op basis van relevante kennis en ervaring van de zij-instromer.

Met ingang van het jaar 2018 – 2019 is de PDG aangepast aan de nieuwe eisen en zijn de beoogde leerresultaten geformuleerd in 3 bekwaamheidsdomeinen:

- 1) professioneel handelen
- 2) didactisch handelen
- 3) pedagogisch handelen

We hebben ervoor gekozen beschrijvingen uit de professionele basis op te nemen als gedragsindicatoren onder de noemer professioneel handelen aangezien wij deze ofwel als voorwaardelijk voor dan wel als overstijgend aan didactisch en pedagogisch handelen. Bovendien past deze indeling goed bij ons opleidingsmodel met beroepsproducten in combinatie met opbouw van een portfolio in de professionaliseringslijn. De leerresultaten zijn afgeleid van beroepstaken en geformuleerd in termen van gedragsindicatoren. Ze zijn gecontroleerd en verbeterd met het team tijdens een studiedag (september 2017) en gevalideerd door vertegenwoordigers van het werkveld (september 2017).

Dublin descriptoren

In deze opleiding zijn de Dublin descriptoren uitgangspunt voor het beschrijven van de bekwaamheidseisen die inhoudelijk uitdrukken waar de deelnemers aan het einde van de opleiding aan moeten voldoen. Deze eindkwalificaties zijn vervolgens per thema en cursus geoperationaliseerd in

---

⁵ https://www.mboraad.nl/sites/default/files/documents/raamwerk_pdg_en_kwaliteitskader_vs_15_september_2014.pdf

leerresulten en toetsbare prestatie-indicatoren.

In de toetsdekkingsmatrix (zie bijlage 1) is te zien in welke cursussen welke onderdelen uit de generieke kennisbasis worden beoordeeld. Per cursushandleiding is de beroepstaak in combinatie met bekwaamheidseisen en generieke kennisbasis zichtbaar (zie ook het curriculummodel in hoofdstuk 2).

1.4. Startfase: Instroomeisen en intake

De opleiding hanteert de instroomeisen zoals beschreven in het Landelijk Raamwerk Pedagogisch Didactisch Getuigschrift. Om te kunnen starten met de PDG-opleiding, beschikt de zij-instromer over aantoonbaar hbo-niveau en een door zijn werkgever afgegeven geschiktheidsverklaring. Voor de instroomeisen wordt verwezen naar het Landelijk Raamwerk. In de startfase zijn er drie activiteiten:

Orientatie	Voor aanvang van de opleiding wordt een informatiebijeenkomst georganiseerd op locatie van de Hogeschool of – incompany – bij de opdrachtgever. Deze bijeenkomst duurt 1,5 uur. Voorafgaand ontvangen deelnemers de opleidingswijzer, informatie over het aanmaken van een startportfolio en het intakegesprek. een planning. In de bijeenkomst wordt voorlichting gegeven over de doelstellingen, opbouw, werkwijze en studiebelasting van de opleiding. De deelnemers schatten in of zij aan het basisprogramma willen deelnemen (18maanden) of aan het versneld programma (9 maanden). De deelnemers schrijven zich in via de website van Post-hbo opleidingen
Intake/ assessment	Vervolgens worden intakegesprekken gepland. De gesprekken worden voor de deelnemers gepland op één dag. De deelnemers bereiden zich voor door het maken van een aanzet voor hun startportfolio. Deelnemers die geen hbo-getuigschrift hebben, dienen via hun werkgever een assessment hbo werk- en denkniveau met goed gevolg te hebben doorlopen. Dit eerste portfolio wordt bij de cursus 'Professioneel handelen 1' verder uitgewerkt in een definitief startportfolio.
Plaatsing	Tijdens het intakegesprek wordt bepaald of de deelnemer aan alle vereisten van het Landelijk Raamwerk voldoet. De deelnemer ontvangt een door de opleider ondertekende en ingevulde checklist als besluit van plaatsing. De deelnemer mag pas starten als aan alle voorwaarden is voldaan.

1.5. Startportfolio

Ter voorbereiding van het intakegesprek stelt de deelnemer een startportfolio samen, waarin hij zijn vooropleiding, werkervaring en mogelijk reeds verworven pedagogische en didactische bekwaamheden beschrijft. Tijdens het gesprek wordt gekeken naar leerwensen, vooropleiding & motivatie en mogelijke (leer) belemmeringen. De meeste deelnemers opteren voor het reguliere programma van 18 maanden. Voor een specifieke groep deelnemers is er vooralsnog éénmaal per jaar de mogelijkheid om deel te nemen aan het versneld programma van 9 maanden. Voor deelname aan dit programma gelden strikte richtlijnen (minimaal HBO vooropleiding of recent bovengemiddeld resultaat op afgeronde instructeursopleiding, motivatie en goedkeuring van de werkgever). Dit in

verband met de hoge studiebelasting van dit programma

1.6. Vrijstellingen & maatwerk

Indien hier op basis van vooropleiding aanleiding toe is, kan de deelnemer na overleg met de programmaleider direct bij aanvang van de opleiding schriftelijk een vrijstelling voor één of meerdere cursussen aanvragen bij de examencommissie van de Lerarenopleiding (IVL-examencommissie@hr.nl). De deelnemer dient daarbij aan te geven op basis waarvan er vrijstelling wordt aangevraagd waarbij hij relevante stukken toevoegt. De examencommissie doet uitspraak over het al dan niet toekennen van een vrijstelling. Er zijn o.a. 'standaard' vrijstellingen mogelijk op basis van een PABO diploma (21 EC) of HBO MWD/SPH (16 EC). Overige aanvragen worden apart in behandeling genomen door de Examencommissie.

1.7. Civiel effect

Het verwerven van het Pedagogisch Didactisch Getuigschrift leidt tot het verklaren van benoembaarheid zoals bedoeld in de artikelen 4.2.3 en 4.2.4. van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB). De onderdelen, die de deelnemer bij de beoordeling van deze bekwaamheid op het vereiste eindniveau moet aantonen, worden vermeld op het getuigschrift PDG dat de deelnemer bij de afsluiting van de opleiding ontvangt. Het PDG wordt ondertekend door de examencommissie van de tweedegraads lerarenopleiding van Hogeschool Rotterdam, die eindverantwoordelijk is voor de PDG-opleiding. Het PDG voldoet daarmee aan de bepalingen in artikel 7a.4 van de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW). Het getuigschrift geeft vrijstellingen indien de deelnemer besluit hierna een Tweedegraads lesbevoegdheid te halen voor een vak aan de Lerarenopleiding.

2. Programma en leeromgeving

Onze deelnemersgroepen zijn zeer divers qua vooropleiding, ervaring, sector en niveau van deelnemers. In de leeromgeving van het integratieve programma worden drie principes centraal gesteld: praktijkgericht leren (werken aan beroepsproducten), werkplekleren en zelfgestuurd leren. We werken in een veilige digitale leeromgeving die overal bereikbaar is (hybride leren), zodat we opbrengstgericht kunnen afstemmen op de situatie van de deelnemer.

2.1. Visie op leren; werkplekleren, diversiteit & blended learning in het PDG programma

We hebben te maken met een aantal ontwikkelingen in de maatschappij en het beroepsonderwijs. Denk aan superdiversiteit in de samenleving en veranderende en nieuwe beroepen door globalisering en technologische innovaties. In reactie hierop willen we innovatief, inclusief, contextrijk en duurzaam onderwijs bieden. Dat wil zeggen dat studenten leren om goede leraren te worden en te blijven en ook leren hoe ze zichzelf, hun kennis en beroep verder kunnen ontwikkelen (zelfsturing).

Mbo studenten leren van, in en door werk in beroepspraktijkvorming (bbl) en al werkend (bol) via principes van 'werkplekleren' (Theunissen, 2017). Bij Werkplekleren pendelt het leerproces van de studenten voortdurend tussen praktijk en theorie). Zo leren deelnemers aan de PDG al werkend en studierend ook!

We geloven erin dat we het PDG programma optimaal kunnen versterken volgens principes van samen opleiden met de inbreng van ROC's op velerlei gebied; deelnemers kunnen voor hun portfolio werken aan projecten binnen het ROC; alumni en gastdocenten verzorgen workshops, coaches ondersteunen tijdens bijeenkomsten, assessoren vanuit het ROC dragen bij aan gezamenlijke beoordeling en examinering.

Rotterdam is havenstad die wereldwijd in verbinding staat met het bedrijfsleven. De studentenpopulatie van Rotterdam kenmerkt zich door superdiversiteit. Het thema diversiteit en binding loopt als een rode draad door ons curriculum heen door steeds vanuit pedagogisch en didactisch oogpunt te kijken naar: *doelgroep, begeleidingsbehoefte, aanpak en wijze van aanspreken*.

Met blended learning sluiten we aan bij het vertrekpunt van onze deelnemers die hun bekwaamheden aantonen in beroepsproducten en portfolio bewijzen. De blend van contactonderwijs (bijeenkomsten), zelfstandig en samenwerkend leren in de digitale leeromgeving en leren op de werkplek, biedt flexibiliteit. Vanuit de beoogde leerresultaten (prestatie indicatoren en kernconcepten uit de generieke kennisbasis) streven we ernaar onze deelnemers de mogelijkheid te bieden in verschillende (niet tijd- en plaatsgebonden) contexten te leren.

Online en offline werkvormen staan ten dienste aan (1) het in toenemende mate zelfstandig opbouwen van de bekwaamheid van docent en (2) de interactie en verbinding tussen trainers, deelnemers en deelnemers onderling. De rol van online technologie zorgt ervoor dat het verwerven van kennis meer plaatsvindt buiten de bijeenkomsten, zodat er tijdens de bijeenkomsten meer tijd is voor differentiatie, profilering & feedback van de trainer op de taak en het proces van de deelnemer.

2.2. Opleidingsprogramma

De opleiding heeft een omvang van 60 ecs, deze staan gelijk aan 1.680 uur (1 ec= 28 SBU), waarvan de helft (50%) conform landelijk raamwerk op de werkplek plaatsvindt. De opleiding duurt 9 of maanden. In elke cursus wordt gewerkt aan een beroepsproduct (afgeleid van een beroepstaak), gekoppeld aan de leerresultaten. Door op de werkplek aan de slag te gaan met geleerde kennis en vaardigheden en/of casuïstiek van de werkplek wordt een waardevolle leercontext gecreëerd. Bij voldoende beoordeling van het beroepsproduct worden de studiepunten van de cursus toegekend.

Om de ontwikkeling te volgen, worden de bewijzen van ontwikkeling gedurende de opleiding vastgelegd in het portfolio. Dit laatste is weergegeven in het blok 'Professional 2, '. De twee maatwerkopdrachten bieden ruimte om thema's naar eigen keuze te onderzoeken. Lesbezoeken vanuit de opleiding (trainer) en de coach zorgen voor feedback op de werkplek.

Code	EC	Naam cursus	Integratieve toets (beroepsproduct*)
PDGPRH01C	2	Professioneel handelen 1: Ontwikkelingsportfolio	Persoonlijk ontwikkelingsplan in ontwikkelingsportfolio
PDGDIH01C	8	Didactisch handelen 1: Uitvoeren van onderwijs	Lessenserie
PDGPDH01C	8	Pedagogisch handelen 1: Begeleiden in een veilige leeromgeving	Doelgroep analyse Analyse pedagogisch handelen
PDGOOO01C	2	Onderwijsontwikkeling 1: Onderwijsteam	Team analyse
PDGOOO02C	6	Onderwijsontwikkeling 2: Onderzoeksplan maken	Onderzoeksplan
PDGPRH02C	4	Professioneel handelen 2: Tussentijds portfolio	Tussentijds portfolio Voortgangsgesprek
PDGDIH02C	8	Didactisch handelen 2: Onderwijs ontwerpen	Onderwijsontwerp met toets
PDGPDH02C	8	Pedagogisch handelen 2: Begeleiden in een complexe situatie	Handelingsplan zorgstudent Gespreksanalyse
PDGOOO03C	6	Onderwijsontwikkeling 3: Praktijkonderzoek	Eindproduct onderzoek
PDGMWO01C	2	Maatwerkopdrachten	Uitwerkingen maatwerkopdrachten
PDGPRH03C	6	Professioneel handelen 3: Afstuderen	Summatief lesbezoek Portfolio assessment met cgi
60			

Figuur 1. Curriculummodel.

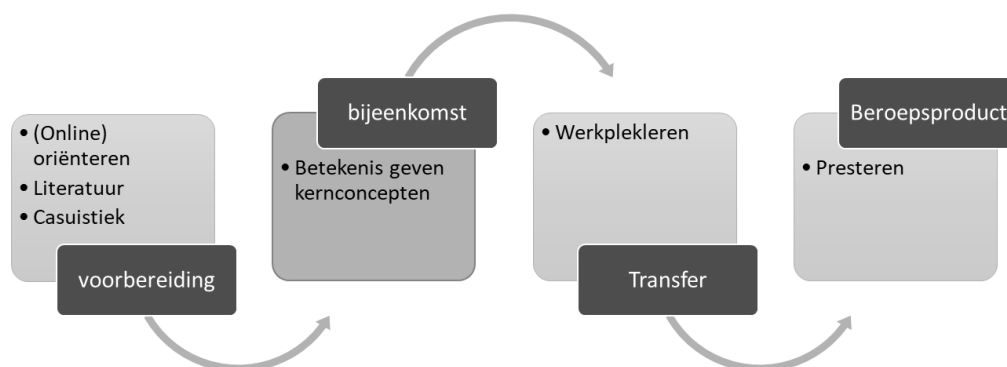
*) Bij elk beroepsproduct moet altijd een (theoretische) verantwoording worden toegevoegd.

2.3. Opleidingsmodel

Het programma is integratief vormgegeven met cursussen waarin kennis en vaardigheden integratief verworven en beoordeeld worden in de transfer naar de praktijk. De cursussen zijn elk ontworpen rond een authentieke praktijkopdracht die leidt tot een bruikbaar beroepsproduct en/of authentiek en persoonlijk portfolio bewijs. Bij de beroepsproducten wordt een verantwoording gevraagd om expliciet de koppeling te leggen tussen verworven kennis van kernconcepten en de uitvoering van de praktijkopdracht. De bijeenkomsten en opdrachten vooraf helpen de deelnemer met de verwerving en toepassing van de kernconcepten en vaardigheden. De deelnemer oefent deze op zijn werkplek.

2.4 Cursusontwerp

De leeropbrengsten, kernconcepten, (online) voorbereiding en benodigde literatuur komt terug in hoofdstuk 2 van de cursushandleiding. De opdracht voor het beroepsproduct staat in hoofdstuk 3. Hoofdstuk 4 bevat inhouden en opdrachten voor de bijeenkomsten. Hoofdstuk 5 bevat het beoordelingsformulier en de beoordelingsprocedure.

Figuur 2. Werkwij-

ze bijeenkomsten

2.5. Voorbereiding bijeenkomsten

Bij elke cursus werkt de deelnemer op zijn werkplek aan een beroepsproduct. In de cursushandleiding wordt beschreven hoe hij zijn bekwaamheden met dit beroepsproduct kan aantonen en wat de werkwijze in de cursus is. Per cursusbijeenkomst kan de deelnemer zich met behulp van digitale tools of kennisclips voorbereiden om voorkennis te activeren of nieuwe kennis te vergaren.

2.6. de bijeenkomst als werkplaats; maatwerk en differentiatie

Tijdens de bijeenkomst wordt gewerkt aan een gedeelte van de gehele beroepsopdracht van de cursus. Thuis en op de werkplek wordt hieraan doorgewerkt. De deelnemer kiest aan welke leerdoelen hij wil werken, benut theoretische concepten en oefeningen tijdens de bijeenkomsten voor het realiseren van zijn beroepsproduct. In de eerste fase van de opleiding worden mini-lessen en het uitwisselen van beeldmateriaal van lessituaties gebruikt als middel voor feedback.⁶ Tijdens de bijeenkomsten wordt ingespeeld op de variëteit aan doelgroepen waarmee de deelnemers werken en de verschillende settings (simulatie, project, klassikale kennisoverdracht).

Hans geeft les over transport van gevaarlijke stoffen aan studenten van niveau 2 en 3. De studenten van niveau 2 klagen dat ze de lessen en de toetsen te moeilijk vinden. Met behulp van literatuur over studentkenmerken & leerniveaus en het verfijnen van leerdoelen, slaagt hij erin om de lessen op tempo en het niveau van zijn studenten aan te bieden.

In veel gevallen worden tijdens de bijeenkomsten digitale en fysieke werkvormen ingezet die de deelnemers zelf kunnen gebruiken. De deelnemer kan tijdens de bijeenkomsten kiezen voor uitleg, verdieping of zelfstandig werken. Aan het begin van de bijeenkomst wordt de agenda met de deelnemers afgestemd.

2.7. transfer naar de werkplek

Tijdens de bijeenkomst verwerft de deelnemer nieuwe kennis en inzicht hoe hij deze kennis kan toepassen en integreren op de werkplek. De bijeenkomst levert hiervoor een verzameling van ideeën op. De deelnemer legt dit vast in het logboek werkplekleren (Professioneel Handelen 1). Dit is een format dat behulpzaam is bij het verbinden van leeropbrengsten, kernconcepten en mogelijke activiteiten om nieuwe kennis en vaardigheden op de werkplek toe te passen en aan te tonen in een beroepsproduct. Na de bijeenkomst maakt de deelnemer zelf een keuze waar en op welke wijze hij wil werken aan zijn beroepsproduct, Bijvoorbeeld, in het reguliere programma is het lokaal in de middag beschikbaar voor de deelnemers als studie- werk- en samenwerkingsruimte.

2.8. Studiedag/zelfstudie

Afhankelijk van het programma (9 of 18 maanden) zijn er in het rooster zelfstudiedagen opgenomen. Dit is één van de richtlijnen uit het Landelijk Raamwerk. Deze studiedag kunnen de deelnemers doorbrengen op een locatie naar keuze. De studiedag dient te worden gebruikt voor zelfstudie, om bijeenkomsten voor te bereiden, literatuur te lezen, les- en werkplekbezoeken te plannen, coaching on the job enzovoort. Nieuwe docenten in het mbo zijn veel tijd kwijt aan het voorbereiden van lessen en het

---

⁶ Opname van lessituaties voor leerdoeleinden wordt uitgevoerd conform AVG (2018).

kennismaken met de werkwijze van de onderwijsorganisatie. Het bewaken van de eigen werkdruk is voor veel docenten geen eenvoudige opgave. Aan deelnemers wordt geadviseerd ervoor te zorgen dat zij deze dag ook voor de opleiding en studieactiviteiten kunnen gebruiken.

2.9 Werkplekieren & coaching op de werkplek

Een belangrijk deel van de opleiding (50%) vindt plaats op de werkplek. De deelnemer werkt aan beroepsproducten. Met behulp van verwerking van de literatuur en feedback van de trainer en mededeelnemers bouwt hij actief aan zijn eigen bekwaamheid en bewijzen hiervan in zijn portfolio. De deelnemer wordt hierin ondersteund door coaching en lesbezoeken. Deze coach ondersteunt de deelnemer bij zijn professionele ontwikkeling in de praktijk. De opdrachtgever faciliteert een coach op de werkplek voor gemiddeld 2 uur per week. Als opleider werken we met de coaches samen door (1) informatie- en uitwisselingsbijeenkomsten (tweemaal) met de coaches en (2) afstemming bij lesbezoeken.

Van deelnemers wordt gevraagd dat zij elkaar coachen tijdens de opleiding. Iedere deelnemer kiest in de eerste weken van de opleiding een studiemaatje voor ongeveer een half jaar. Studiematjes kunnen elkaar op verschillende manieren ondersteunen tijdens de opleiding. Het uitwisselen van ervaringen kan een belangrijke bron van leren zijn. Daarnaast zorgt een blik van buitenaf ook voor nieuwe perspectieven bij het leren. Een studiemaatje biedt ook hulp door de aanpak van verwerkingsopdrachten en eindopdrachten te bespreken en door informatie over te dragen als er een bijeenkomst wordt gemist.

2.10. Lesbezoeken

De voorbereiding en werkwijze van het lesbezoek is beschreven in het 'handleiding voor lesbezoek', die tijdens de opleiding op Fronter wordt geplaatst. De feedback uit de lesbezoeken vormt de basis van het ontwikkelen van het professioneel handelen. Centraal in deze opleiding staat de ontwikkeling van het professioneel handelen in de onderwijspraktijk. Het nabespreken van lesuitvoering en het krijgen van feedback vormt een belangrijke basis voor deze ontwikkeling. De coach op de werkplek legt in de loop van de opleiding meerdere lesbezoeken af. Vanuit de opleiding worden twee lesbezoeken afgelegd. Het eerste lesbezoek vindt plaats in het eerste halfjaar van de opleiding, in ieder geval nadat de coach is geweest. De feedback uit de lesbezoeken vormt de basis van het ontwikkelen van het professioneel handelen. Aan het eind van de opleiding volgt een tweede lesbezoek in de vorm van een assessment op de werkplek. Het uitvoeren van mini-lessen en het bekijken van beeldmateriaal van elkaars lessen maakt deel uit van de bijeenkomsten

2.11 Maatwerkopdrachten

In de opleiding is tijd gereserveerd voor het onderzoeken van twee zelf gekozen thema's. Hiervoor zijn 2 ec's toegekend in het bekwaamheidsdomein Professioneel Handelen. De deelnemer kiest een thema op zijn werkplek (bv examinering of leerlingbegeleiding) waarin hij zich extra wil verdiepen. Ook workshops en trainingen die op het ROC worden gevolgd, kunnen verwerkt worden in een maatwerkopdracht. De deelnemer kiest in de looptijd van de opleiding zelf een moment waarop hij aan de maatwerkopdrachten wil werken. Er zijn per jaar verschillende momenten waarop de maatwerkopdracht ter beoordeling kan worden aangeboden. In de cursushandleiding Professioneel Handelen 1 wordt de werkwijze en beoordeling van maatwerkopdrachten toegelicht.

De opleidingsmanager heeft gevraagd of Thomas een keuzemodule wil ontwikkelen voor het vmbo, zodat deze leerlingen meer zicht krijgen op leren op het MBO. Thomas gebruikt de maatwerkopdracht voor een werkplekbezoek en literatuuronderzoek naar het beroepsbeeld en leervaardigheden van vmbo-leerlingen. Later in het PDG programma ontwerpt Thomas de module van het keuzevak. Op deze wijze heeft hij 2 bewijzen voor zijn portfolio.

Petra heeft op het werk een assessorentraining gevolgd. Ze schrijft een korte toelichting op haar leerwinst in relatie tot de bekwaamheidseisen en voert de training op in het maatwerkonderdeel.

Guido is voor STC op reis geweest naar een buitenlandse locatie. Hij beschrijft zijn leerwinst en voert dit op.

2.12. Studievoortgang

De studievoortgang wordt door de programmaleider gemonitord in de professionaliseringslijn. Bij de start wordt de basis gelegd voor het ontwikkelportfolio van de deelnemer. Tijdens de bijeenkomsten is er ruimte voor feedback (in oefensituaties) en transfer naar de werkplek. Bij elke cursus zijn er tips voor het vragen en verwerken van feedback van studenten en/of collega's en coach, met betrekking tot de beroepstaak die voor verbetering of bewijsvoering gebruikt kan worden. Na elke cursus ontvangt de deelnemer via een beoordelingsformulier inhoudelijke feedback van de trainer op zijn beroepsproduct. Daarnaast zijn er in het programma tussentijdse momenten gepland waarbij de programmaleider en/of de trainer met deelnemers hun voortgang en ontwikkeling bespreken: na afloop van het eerste lesbezoek vanuit de opleiding, bij het voorgangsgesprek halverwege de opleiding (Professioneel Handelen 2)

Deelnemers die vertraging oplopen kunnen –na afstemming met de programmaleider en hun werkgever - extra ondersteuning krijgen en/of verlenging van hun inschrijving aanvragen.

Vanuit de onderwijsinstelling heeft de coach van de deelnemer een belangrijke taak bij het bewaken van de studievoortgang, o.a. door coachgesprekken, lesbezoeken, het geven van feedback op eindopdrachten, het monitoren van het werkplekleren, en het bijwonen van de coachbijeenkomsten.

2.13. (Werk)houding van de deelnemer

Wij verwachten van de deelnemer een actieve leerhouding. Hij laat zien in staat te zijn om sturing te geven aan zijn leerproces en daarbij samen te werken met de trainers en andere deelnemers binnen de PDG-opleiding. Deelnemers vergroten hun leerrendement én dat van andere deelnemers door hun ervaringen te delen in de PDG-groep. Deelnemers wordt eveneens in staat geacht om problemen die zich voordoen tijdens de PDG-opleiding constructief bespreekbaar te maken en daarbij te streven naar adequate oplossingen.

3. Toetsing en evaluatie

3.1. Beroepsproducten en portfolio

Elke cursus wordt afgesloten met een uitgewerkte opdracht in de vorm van een beroepsproduct. In de loop van de opleiding verzamelt de deelnemer bewijzen van bekwaamheid voor zijn kwalificerend portfolio. Er vindt integratieve beoordeling plaats aan de hand van de verantwoording van producten en het daarmee samenhangend beroepshandelen. In het examenprogramma vindt ter afsluiting van de opleiding een summatief lesbezoek plaats en een criterium gericht interview op basis van het kwalificerend portfolio. Voor een overzicht zie figuur 1 op pagina 10.

3.2. Formatieve en summatieve toetsing

Tijdens de opleiding wordt veel aandacht besteed aan het geven van feedback op beroepsproducten. Er vindt formatieve toetsing (toetsing met als doelstelling "leren van feedback") door feedback van de coach op de werkplek, studiemaatje, de trainer tijdens de bijeenkomsten en het lesbezoek, mededeelnemers in de leergemeenschap en collega's/ leidinggevende op de werkplek. Al deze feedback kan worden benut bij reflectie op bekwaamheidsontwikkeling. Summatieve toetsing houdt in dat producten die als 'voldoende' worden beoordeeld, leiden tot toekenning van studiepunten voor de betreffende cursus. Alle ingeleverde producten dienen te voldoen aan APA normen. In de cursushandleiding worden naast inhoudelijke eisen ook vormvereisten beschreven indien van toepassing. Dit geldt ook voor eisen aan bewijzen in het portfolio.

3.3. Beroepsproducten en maatwerkopdrachten

Elke cursus wordt afgesloten met een beroepsproduct, waarbij de bekwaamheden aan de hand van prestatie-indicatoren worden getoetst. De deelnemer zorgt ervoor dat hij feedback heeft ontvangen van de coach op de werkplek voordat het beroepsproduct wordt ingeleverd. De beroepsproducten worden beoordeeld door de trainer en moeten met 'voldoende' worden afgesloten. Indien een opdracht niet met 'voldoende' is afgesloten, kan de deelnemer binnen een termijn van drie weken een herkansing benutten om zijn uitwerking aan de hand van de beoordeling aan te passen. Als de deelnemer weer niet slaagt moet hij/zij contact opnemen met de programmaleider om wat te doen?

Bij de opleiding is een rooster opgenomen waarin de termijnen voor het inleveren van de beroepsproducten worden vermeld. De deelnemer dient de opdrachten tijdig in Fronter in te leveren in de daartoe bestemde inlevermap. Indien een deelnemer zonder geldige opgave van reden twee of meerdere keren te laat inlevert, volgt een gesprek met de programmaleider.

Uiterlijk drie weken na afloop van de inleverdatum van een eindproduct worden de resultaten bekend gemaakt. Vakantieweken tellen niet mee voor deze termijnen. Bij elke eindopdracht is bepaald op welke termijn de deelnemer de beoordeling van zijn eindopdracht ontvangt. Deze informatie wordt ook altijd in Fronter (zie inlevermap) gegeven.

De twee maatwerkopdrachten worden separaat beoordeeld. Volgens het rooster is er een aantal malen tijdens de opleiding gelegenheid om de uitwerking van de maatwerkopdrachten ter beoordeling

aan te bieden. De uitwerking dient aan de gestelde eisen voor maatwerkopdrachten te voldoen.

3.4. Afstudeerprocedure

Het PDG traject wordt afgesloten met een afstudeerprogramma waarin de deelnemer aantoont dat hij/zij als zelfstandig docent in het mbo functioneert. De beoordeling wordt uitgevoerd door Hogeschool Rotterdam en de mbo-instelling samen, waarbij Hogeschool Rotterdam eindverantwoordelijk is.

Het getuigschrift wordt uitgereikt als alle 60 studiepunten van het programma zijn behaald. Hierbij is eveneens vereist dat aan alle onderstaande voorwaarden is voldaan.

Te allen tijde geldt dat het portfolio op het daarvoor aangewezen tijdstip moet zijn ingeleverd en dat de deelnemer bij het portfoliogesprek aanwezig dient te zijn.

Het afstudeerprogramma bestaat uit : (1) het lesbezoek en (2) criterium gericht interview op basis van het kwalificatieportfolio.

1. Lesbezoek ('onderdeel van Professioneel Handelen 3')

Het tweede lesbezoek van Hogeschool Rotterdam wordt summatief beoordeeld door twee beoordelaars waarvan één beoordelaar onafhankelijk is. De deelnemer dient bij de lesuitvoering en de nabespreking aan te tonen dat hij/zij in de praktijk over de vereiste leerresultaten beschikt.

2. Het criterium gericht interview op basis van het kwalificatieportfolio ('Professioneel Handelen 3')

De deelnemer dient aan te tonen dat hij aan de bekwaamheidseisen kan voldoen. Dit wordt onderbouwd met de resultaten van het lesbezoek, bewijzen uit het kwalificatieportfolio en resultaten van het CGI. Het portfolio dient als input voor het CGI. Het gesprek wordt gevoerd door twee beoordelaars waarvan één beoordelaar onafhankelijk is. De beoordeling gebeurt aan de hand van de procedure en criteria zoals beschreven in de cursushandleiding Professioneel handelen 3. Dit is tevens de afstudeerhandleiding. Bij onvoldoende consensus tussen de beoordelaars, is het eindoordeel van Hogeschool Rotterdam doorslaggevend.

3.5 Ingangseisen afstuderen onderdeel criterium gericht interview

De deelnemer dient alle cursussen en het summatieve lesbezoek met 'voldoende' het hebben afgerond, alvorens hij zijn portfolio aanbiedt voor het criteriumgericht interview.

3.6. Onderwijs- en Examenreglement (OER)

Op alle onderdelen van de opleiding is het Reglement PDG van toepassing (zie Fronter). Tevens wordt verwezen naar het Onderwijs- en Examenreglement van de Tweedegraads lerarenopleiding (IVL) van augustus 2017, te vinden op de website van Hogeschool Rotterdam (Hint).

Voorwaarde van authenticiteit

De opleider mag ervan uitgaan dat alle beroepsproducten en/of onderdelen van het kwalificatieportfolio met zorg door de deelnemer zijn samengesteld als eigen product, waarbij de juiste regels van bron-

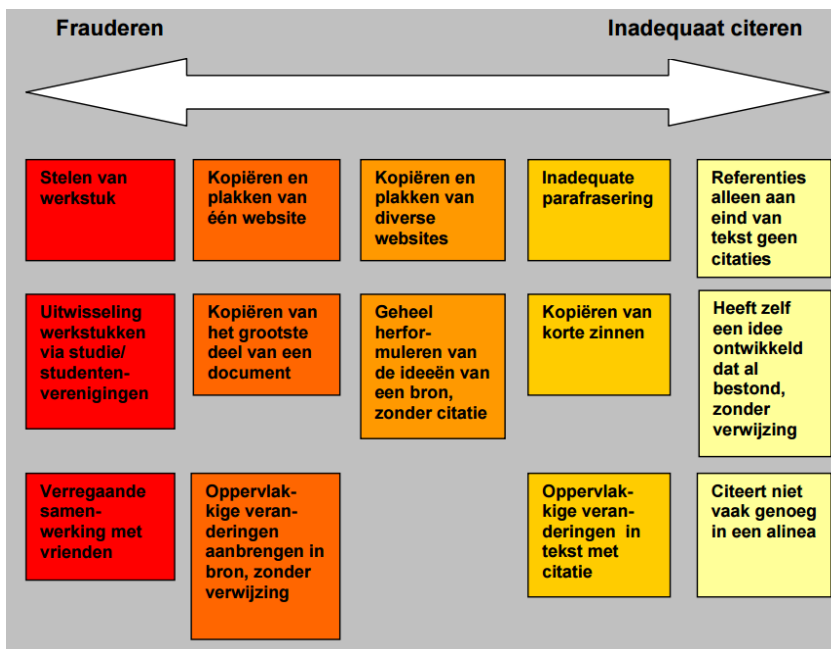

vermelding (APA) zijn toegepast. Er vindt plagiaatcontrole plaats via Ephorus.

Fraude en plagiaat

Onder fraude wordt verstaan (Tonkens, 2009): 'het handelen of nalaten van een student waardoor een juist oordeel over zijn kennis, inzicht en vaardigheden geheel of gedeeltelijk onmogelijk wordt'. Daarbij kan het gaan om fraude tijdens alle beoordelingssituaties in de opleiding maar ook om plagiaat bij eindopdrachten. De sancties voor fraude en plagiaat worden bepaald door de examencommissie van het Instituut voor Leraren (Hogeschoolgids 2016-2017, hoofdstuk 10 Onderwijs en Examenregeling).

Voorbeelden van fraude zijn: (1) door anderen laten maken van (delen van) studie- of eindopdrachten, (2) fingeren van enquête- of interview antwoorden van onderzoeksgegevens. Van plagiaat is sprake wanneer in een (eind) verslag of ander werkstuk gegevens of tekstgedeelten van anderen overgenomen worden zonder bronvermelding.

Figuur 4. Fraude en plagiaat

4. Organisatie van de opleiding

4.1. Lestijden

De contactbijeenkomsten zijn volgens rooster gepland op een vaste dag. Deelnemers worden geacht ruim voor aanvang van de lesdag aanwezig te zijn. Bij het 9 maanden programma is er in de meeste gevallen een hele lesdag. Bij het 18 maandenprogramma is er een ochtendprogramma van 09.00 – 13.00 uur, in de middag is een lokaal gereserveerd voor de deelnemers die daar gebruik van willen maken.

4.2. Studiematerialen

Bij het begin van de opleiding wordt een studiemap verstrekt. Bij aanvang van de opleiding worden enkele boeken uitgereikt. Daarna geldt dat per cursus ruim voor aanvang een cursushandleiding via Fronter digitaal beschikbaar wordt gesteld. In de cursushandleiding is opgenomen wat de verplichte en aanbevolen literatuur is. Artikelen zullen meestal digitaal op Fronter worden geplaatst. De deelnemer ontvangt aanwijzingen over de aan te schaffen boeken via onze administratie of programmaleider.

Bij een in company-traject kan worden afgesproken dat de boeken door de organisatie worden verstrekt.

4.3. Digitale leeromgeving Fronter

Tijdens de opleiding wordt gewerkt met digitale leeromgeving Fronter. Op Fronter zijn alle belangrijke documenten te vinden, zoals het rooster en studiemateriaal. Daarnaast worden de eindopdrachten van de cursussen in de inlevermappen op Fronter ingeleverd. Op de startpagina van Fronter is een gebruiksinstructie geplaatst.

4.4. Studieproblemen

Tijdens de opleiding kunnen zich problemen voordoen op verschillende terreinen: privé, werk- of studie gerelateerd. Indien zich dit voordoet, kan de deelnemer contact opnemen met de programmaleider van de PDG opleiding. Voor afstemming van praktische aard over de trainingsbijeenkomsten verwijzen wij in eerste instantie naar de trainer die de trainingsbijeenkomst verzorgt.

4.4. E-mail en communicatienetwerk Hogeschool Rotterdam

Bij inschrijving wordt aan de deelnemers een e-mail adres toegekend en inlogcode.

Deelnemers kunnen op deze wijze inloggen op het netwerk van Hogeschool Rotterdam (Hint) en gebruik maken van studiefaciliteiten zoals de mediatheek.

4.5. Contactpersonen

Voor vragen van organisatorische, administratieve en/of praktische aard kunt u terecht bij mw. Oesha Bahadoersing (email: o.n.bahadoersing@hr.nl) of telefonisch via 010 - 794 6820.

De contactgegevens van de programmaleider, trainers en mededeelnemers zijn beschikbaar via Frontier (onder het kopje: deelnemers).

BIJLAGE 1: TOETSDEKKINGSMATRIX leerresultaten en kennisbasis

Leerresultaten		Professioneel handelen 1	Didactisch handelen 1	Pedagogisch handelen 1	Onderwijsteam	Praktijkonderzoek	Professioneel handelen 2	Didactisch handelen 2	Pedagogisch handelen 2	Praktijkonderzoek	Professioneel handelen 3
De leerresultaten PDG 3.0 zijn gebaseerd op de bekwaamheidseisen 2017 en Generieke Kennisbasis 2017.											
Per bekwaamheidsdomein zijn beroepstaken gedefinieerd in de vorm van leerresultaten, waarna deze zijn geoperationaliseerd als gedragsindicatoren. Deze indicatoren en de bijbehorende kernconcepten uit de kennisbasis zijn gekoppeld aan de cursussen.											
Bekwaamheidsdomein: Professioneel handelen											
1. Je initieert, plant en verantwoordt je professionele ontwikkeling en beroepsmatig handelen op een reflectieve manier.											
1.1. Je reflecteert methodisch op je professioneel handelen en de effecten daarvan op je omgeving.		X					X				X
1.2. Je maakt een persoonlijk ontwikkelingsplan dat inzichtelijk maakt hoe je werkt aan het aantonen van je beroepsbekwaamheid.		X					X				X
1.3. Je vraagt systematisch om feedback en gebruikt deze om je ontwikkeling richting te geven.		X					X				X
1.4. Je presenteert je visie op leren en docentschap en je verantwoordt deze op basis van theoretische concepten.							X				X
1.5. Je gebruikt (online) communities voor professionele ontwikkeling om actuele kennis te hebben van nieuwe ontwikkelingen.							X				X
Generieke kennisbasis domein C: Deleraars professional											
C3	Persoonlijke professionele Beroepsstandaard	X				X					

Leerresultaten		Professioneel handelen 1	Didactisch handelen 1	Pedagogisch handelen 1	Onderwijsteam	Praktijkonderzoek	Professioneel handelen 2	Didactisch handelen 2	Pedagogisch handelen 2	Praktijkonderzoek	Professioneel handelen 3
De leerresultaten PDG 3.0 zijn gebaseerd op de bekwaamheidseisen 2017 en Generieke Kennisbasis 2017.											
Per bekwaamheidsdomein zijn beroepstaken gedefinieerd in de vorm van leerresultaten, waarna deze zijn geoperationaliseerd als gedragsindicatoren. Deze indicatoren en de bijbehorende kernconcepten uit de kennisbasis zijn gekoppeld aan de cursussen.											
	ontwikkeling	Professionalisering	X			X					
		Reflectie	X			X					
		Professionele geletterdheid	X			X					
C6	ICT-vaardigheden in de onderwijscontext	Inzet van digitale middelen					X	X			
		Digitaal brongebruik					X				
2. Je levert een bijdrage aan onderwijsontwikkeling en kwaliteitsverbetering.											
2.1. Je identificeert pedagogische en/of didactische praktijkvraagstukken in de (eigen) les- of schoolpraktijk die voor verbetering vatbaar zijn.					X	X					
2.2. Je verheldert praktijkvraagstukken met behulp van systematische vraagstelling, en je benut hierbij relevante bronnen en betreft belanghebbenden.					X	X					
2.3. Je legt relaties tussen het praktijkvraagstuk en kernconcepten.					X	X					
2.4. Je verzamelt en analyseert op methodische wijze onderzoeksgegevens, aansluitend op hbo niveau.										X	
2.5. Je communiceert op passende wijze met belanghebbenden tijdens en na afloop van het onderzoek.										X	
2.6. Je presenteert de opbrengst van het onderzoek voor de werkpraktijk op overtuigende wijze.										X	X

Leerresultaten			Professioneel handelen 1	Didactisch handelen 1	Pedagogisch handelen 1	Onderwijsteam	Praktijkonderzoek	Professioneel handelen 2	Didactisch handelen 2	Pedagogisch handelen 2	Praktijkonderzoek	Professioneel handelen 3
De leerresultaten PDG 3.0 zijn gebaseerd op de bekwaamheidseisen 2017 en Generieke Kennisbasis 2017.												
Per bekwaamheidsdomein zijn beroepstaken gedefinieerd in de vorm van leerresultaten, waarna deze zijn geoperationaliseerd als gedragsindicatoren. Deze indicatoren en de bijbehorende kernconcepten uit de kennisbasis zijn gekoppeld aan de cursussen.												
Generieke kennisbasis domein C: Deleraarals professional												
C1	Ontwikkelingen in het onderwijs	Inrichting van het Nederlands onderwijssysteem				X						
		Kenmerken van MBO				X						
		Maatschappelijke ontwikkelingen				X						
C2	Werken in de schoolorganisatie	Schoolcultuur en organisatie				X						
		Professionele ruimte				X						
		Samenwerken in teams				X						
		Kwaliteitszorg op school				X						
C4	Onderzoekend vermogen	Kennis uit wetenschappelijk onderzoek toepassen					X				X	
		Functie van onderzoek in de eigen beroepspraktijk					X				X	
		Praktijkonderzoek uitvoeren					X				X	
		Informatievaardigheden					X				X	
C5	Professionele identiteit	Biografie	X									
		Persoonlijke onderwijsvisie						X			X	
		Beroepsethiek						X			X	

Leerresultaten De leerresultaten PDG 3.0 zijn gebaseerd op de bekwaamheidseisen 2017 en Generieke Kennisbasis 2017. Per bekwaamheidsdomein zijn beroepstaken gedefinieerd in de vorm van leerresultaten, waarna deze zijn geoperationaliseerd als gedragsindicatoren. Deze indicatoren en de bijbehorende kernconcepten uit de kennisbasis zijn gekoppeld aan de cursussen.	Professioneel handelen 1	Didactisch handelen 1	Pedagogisch handelen 1	Onderwijsteam	Praktijkonderzoek	Professioneel handelen 2	Didactisch handelen 2	Pedagogisch handelen 2	Praktijkonderzoek	Professioneel handelen 3
Bekwaamheidsdomein: Didactisch handelen										
3. Je verzorgt onderwijs volgens de PDCA-cyclus (plannen, uitvoeren, evalueren, bijstellen).										
3.1. Je werkt met een lesvoorbereiding waarin de samenhang blijkt tussen leerdoelen, doelgroep en onderwijsactiviteiten.		X								X
3.2. Je maakt de leerstof toegankelijk voor de doelgroep qua niveau en leeractiviteiten.		X								X
3.3. Je communiceert met studenten over de inhoud en relevantie van de onderwijsactiviteiten.		X								X
3.4. Je hanteert een (breed) scala aan leer- en onderwijsstrategieën waarmee je een bijdrage levert aan zelfsturing van studenten.							X			X
3.5. Je signaleert leerbelemmeringen van je studenten en zet hierna een gerichte aanpak en/of materiaal in.							X			X
3.6. Je past verschillende methoden van differentiatie toe (tempo, niveau, kennis, taak) om aan te sluiten bij de leerbehoefte van je studenten.							X			X
3.7. Je zorgt voor een ordelijk en constructief leerklimaat.		X								X

Leerresultaten De leerresultaten PDG 3.0 zijn gebaseerd op de bekwaamheidseisen 2017 en Generieke Kennisbasis 2017. Per bekwaamheidsdomein zijn beroepstaken gedefinieerd in de vorm van leerresultaten, waarna deze zijn geoperationaliseerd als gedragsindicatoren. Deze indicatoren en de bijbehorende kernconcepten uit de kennisbasis zijn gekoppeld aan de cursussen.	Professioneel handelen 1	Didactisch handelen 1	Pedagogisch handelen 1	Onderwijsteam	Praktijkonderzoek	Professioneel handelen 2	Didactisch handelen 2	Pedagogisch handelen 2	Praktijkonderzoek	Professioneel handelen 3
3.8. Je verantwoordt de organisatie en uitvoering van je onderwijs en klassenmanagement.		X								X
4. Je ontwerpt onderwijs.										
4.1. Je legt een relatie tussen de leerstof van het vak en de kerndoelen en eindtermen van het examenprogramma.							X			
4.2. Je bepaalt de leerstof aan de hand van het kwalificatiedossier van de branche en de plaats van het vak in het curriculum van de opleiding.							X			
4.3. Je kunt de relatie uitleggen tussen je onderwijs en de doorlopende leerlijn (op mbo niveau).							X			
4.4. Je ontwerpt een leerarrangement waarin leerresultaten, onderwijsactiviteiten en examinering of ontwikkelingsgerichte toetsing onderling samenhangen.							X			X
4.5. Je verwerkt digitale leermiddelen op didactisch en pedagogisch verantwoorde wijze in je ontwerp.							X			X
4.6. Je ontwikkelt beoordelingsinstrumenten die passen bij het examenprogramma van je opleiding.							X			X
4.7. Je ontwikkelt beoordelingsinstrumenten die voldoen aan de kwaliteitseisen van examinering en ontwikkelingsgerichte toetsing.							X			

Leerresultaten			Professioneel handelen 1	Didactisch handelen 1	Pedagogisch handelen 1	Onderwijsteam	Praktijkonderzoek	Professioneel handelen 2	Didactisch handelen 2	Pedagogisch handelen 2	Praktijkonderzoek	Professioneel handelen 3	
De leerresultaten PDG 3.0 zijn gebaseerd op de bekwaamheidseisen 2017 en Generieke Kennisbasis 2017.													
Per bekwaamheidsdomein zijn beroepstaken gedefinieerd in de vorm van leerresultaten, waarna deze zijn geoperationaliseerd als gedragsindicatoren. Deze indicatoren en de bijbehorende kernconcepten uit de kennisbasis zijn gekoppeld aan de cursussen.													
4.8. Je benut je inhoudelijke expertise en die van je collega's en het beroepenveld, om bij te dragen aan een eigentijds curriculum.									X				
4.9. Je verantwoordt je ontwerp en je ontwerpproces vanuit didactische en pedagogische invalshoek									X			X	
Generieke kennisbasis domein A: de school als leeromgeving													
A1	Opvattingen over leren en leerconcepten	Visie en definities van leren		X									
		Leertheorieën en implicaties voor het onderwijs		X									
		Intelligentie en leren		X									
		Vormen van leren in diverse contexten							X				
A2	Onderwijsconcepten	Praktijk- of beroepsgericht leren		X					X				
		Model '21-eeuwse' vaardigheden		X					X				
		Didactische concepten met inzet van technologie		X						X			
		Moderne onderwijsconcepten				X							
A3	Hersenen en leren	Ontwikkeling van de hersenen			X								
		Werking van het geheugen		X									

Leerresultaten			Professioneel handelen 1	Didactisch handelen 1	Pedagogisch handelen 1	Onderwijsteam	Praktijkonderzoek	Professioneel handelen 2	Didactisch handelen 2	Pedagogisch handelen 2	Praktijkonderzoek	Professioneel handelen 3
De leerresultaten PDG 3.0 zijn gebaseerd op de bekwaamheidseisen 2017 en Generieke Kennisbasis 2017.												
Per bekwaamheidsdomein zijn beroepstaken gedefinieerd in de vorm van leerresultaten, waarna deze zijn geoperationaliseerd als gedragsindicatoren. Deze indicatoren en de bijbehorende kernconcepten uit de kennisbasis zijn gekoppeld aan de cursussen.												
		Executieve functies		X								
		Emoties en leren			X							
A4	Leer- en motivatieprocessen	Kennissoorten		X								
		Cognitieve leerstrategieën		X								
		Strategieën van zelfregulatie							X	X		
		Mediawijsheid		X					X			
		Motivatietheorieën		X	X							
		Leervoorkeuren		X								
		Betekenisvol leren							X			
		Leerproblemen/stoornissen									X	
A5	Begeleiden van leerprocessen	Instructiestrategieën		X								
		Ondersteuning ict bij leerprocessen							X			
		Methoden van differentiëren		X					X			
		Feedback		X	X				X	X		
		Begeleiden in verschillende leeromgevingen			X						X	
		Klassenmanagement		X	X							
		Handelingsgericht werken		X								

Leerresultaten			Professioneel handelen 1	Didactisch handelen 1	Pedagogisch handelen 1	Onderwijsteam	Praktijkonderzoek	Professioneel handelen 2	Didactisch handelen 2	Pedagogisch handelen 2	Praktijkonderzoek	Professioneel handelen 3	
De leerresultaten PDG 3.0 zijn gebaseerd op de bekwaamheidseisen 2017 en Generieke Kennisbasis 2017.													
Per bekwaamheidsdomein zijn beroepstaken gedefinieerd in de vorm van leerresultaten, waarna deze zijn geoperationaliseerd als gedragsindicatoren. Deze indicatoren en de bijbehorende kernconcepten uit de kennisbasis zijn gekoppeld aan de cursussen.													
A6	Hanteren van doelen	Functieensoorten van leerdoelen		X					X				
		Taxonomie		X					X				
		Formuleren van leerdoelen		X									
		Referentiekaders		X						X			
A7	Ontwerpen van onderwijs	Modellen voor didactische analyse		X					X				
		Methodisch ontwerpen van leerarrangementen							X				
		Leerarrangementen								X			
		Didactische werkvormen								X			
		Evaluatiemethoden vormgeving onderwijs		X						X			
A8	Toetsen en evalueren	Functies van toetsen		X									
		Toetsontwikkeling							X				
		Toetsvormen								X			
		Taxonomieën		X						X			
		Beoordeling en feedback		X						X			
		Kwaliteitseisen bij toetsing		X									
		Weten regelgeving met betrekking tot examinering								X			

Bekwaamheid domein: Pedagogisch handelen										
5. Je zorgt voor een veilig leerklimaat in de groep.										
5.1. Je maakt contact met studenten (je hebt oogcontact, noemt hun naam, toont belangstelling en sluit aan bij hun interesses)			X							X
5.2. Je zet effectieve verbale en non verbale gesprekstechnieken in			X							X
5.3. Je schept een klimaat waarin docent en studenten op een respectvolle manier met elkaar omgaan en waar achterliggende waarden en normen worden geëxpliciteerd			X							X
5.4. Je overlegt met studenten, maakt heldere afspraken en stemt regels en procedures af waarbij je studenten stimuleert om in toenemende mate verantwoordelijkheid te nemen.			X							
5.5. Je gaat op een adequate en flexibele manier om met (mogelijke) ordeverstoringen			X							X
5.6. Je handelt op pedagogisch tactvolle wijze om studenten aan te moedigen en hen te inspireren.			X							X
5.7. Je stemt je begeleiding en klassenmanagement af op de groepsdynamiek			X							
5.8. Je kent de identiteitsontwikkeling van je doelgroep (op het gebied van cognitie, seksualiteit, sociaal economische en morele ontwikkeling) en je doet daar recht aan.							x			
5.9. Je speelt met je pedagogisch handelen in op verschillen tussen studenten in de groep.							X			
5.10. Je kent de leefwereld van studenten en hun sociaal-culturele achtergrond en je houdt hiermee rekening in je onderwijs							X			
5.11. Je begeleidt studenten (en groepen) in het versterken van de onderlinge binding							X			

5.12 Je kunt je pedagogisch handelen expliciteren, evalueren en ontwikkelen door middel van kritische zelfreflectie										X		
6 Je begeleidt (zorg)studenten in hun school- en beroepsloopbaan												
6.1 Je begeleidt de student bij het inzicht verwerven in de eigen ontwikkeling en je stimuleert daarmee dat de student zelfstandig keuzes kan maken										X		X
6.2 Je begeleidt de student in het ontwikkelen van zijn/haar beroepsidentiteit..										X		X
6.3 Je signaleert vroegtijdig veel voorkomende ontwikkelings- en gedragsproblemen en zoekt hiervoor (zo nodig met hulp van collega's) oplossingen en/of verwijst zo nodig naar experts binnen de kaders van de pedagogische afspraken...										X		
Generieke kennisbasis domein B; de school als onderwijs-pedagogische omgeving												
B1	School in de pluriforme maatschappij	Cultuur als begrip								X		
		Leefwereldenvanleerlingenenstudenten								X		
		Opvoedingsstijlen/oriëntaties/culturele bepaaldheid				X						
B2	Pedagogische functie van de school	Functievanhetonderwijs				X						
		Schoolbeleid, visie en invulling								X		
		Relatie tussen school en thuis								X		
		Sociale veiligheid				X						
B3	Pedagogisch klimaat in school en klas	Waardengericht onderwijs								X		
		Omgaan met diversiteit				X				X		
		Interculturele communicatie								X		
		Veiligen ordelijkleerklimaat				X						
		Groepdynamische processen				X				X		

B4	Leerlingbegeleiding	Begeleiding gericht op de leerloopbaan							X			
		Begeleiding in de zorgstructuur							X			
		Principes van effectieve communicatie			X				X			
		Gespreksvaardigheden			X				X			
		Soorten/functie begeleidingsgesprekken							X			
B5	Ontwikkelingstheorieën	Morele ontwikkeling			X							
		Sociale ontwikkeling			X							
		Identiteitsontwikkeling			X							
		Seksuele ontwikkeling			X							
		Gedrag- en ontwikkelingsstoornissen							X			

BIJLAGE 2: DUBLIN DESCRIPTOREN

De Dublin descriptoren worden gehanteerd om in algemene termen het eindniveau van de eerste, tweede en derde cyclus in het hoger onderwijs beschrijven. In Nederland zijn dat de graden associate degree (AD short cycles), bachelor, master en doctor. In deze opleiding zijn de Dublin descriptoren uitgangspunt voor het beschrijven van de eindkwalificaties die inhoudelijk uitdrukken waar de deelnemers aan het einde van de opleiding aan moeten voldoen. Deze eindkwalificaties zijn vervolgens per thema en cursus geoperationaliseerd in toetsbare leerdoelen (gekoppeld aan competenties van de wet BIO, het beroepsprofiel docent mbo en de Generieke Kennisbasis). In bijlage 3 is een koppeling gemaakt tussen de zeven competenties en de Dublin descriptoren.

De eindkwalificaties van een opleiding op bachelorniveau worden verantwoord aan de hand van de volgende Dublin descriptoren:

1. Kennis en Inzicht (KI): aantoonbare kennis hebben van en inzicht in de kernelementen van de wetenschappelijke discipline verwerven en kennis maken met een aantal van de nieuwste ontwikkelingen binnen de discipline.
2. Toepassen van kennis en inzicht (T): vaardigheden verwerven die iemand in staat stellen om verworven kennis en inzicht op een professionele, bij de discipline passende manier toe te passen, om standpunten te formuleren en die te onderbouwen met argumenten en om problemen op het gebied van de discipline op te lossen.
3. Oordeelsvorming (O): vaardigheden verwerven die iemand in staat stellen om, op basis van een vraag of een probleem op het gebied van de discipline, relevante gegevens te identificeren en te verzamelen en die te interpreteren met het doel zich een oordeel te vormen en dat oordeel mede te baseren op een afweging van relevante sociaal- maatschappelijke, wetenschappelijke en/of ethische aspecten.
4. Communicatie (C): vaardigheden verwerven die iemand in staat stellen om ideeën en oplossingen voor problemen en informatie over en uit de discipline over te brengen op een publiek bestaande uit specialisten of niet-specialisten.
5. Leervaardigheden (L): vaardigheden verwerven die noodzakelijk zijn voor een vervolgstudie die een hoog niveau van autonomie veronderstelt.

BIJLAGE 3: Relatie tussen de Dublin descriptors bachelor en beoogde leerresultaten PDG

Dublin descriptors Bachelor	Professioneel handelen	Didactisch handelen	Pedagogisch handelen
Kennis en inzicht Met inachtneming van: Theoretische (wetenschappelijke, actuele) en methodische kennis	...(gedrags)psychologie, ...loopbaanontwikkeling ...vormen van professionele ontwikkeling ...samenwerking en onderwijsinnovatie ...kwaliteitszorg ...leerlingvolgsystemen ...organisatievormen	...fundament en leerinhoud ...didactiek (in relatie tot leren), ...organisatorische aspecten van leeromgevingen; ...opbouw en samenhang kwalificatieraamwerk, methodes, doorgaande leerlijnen ... klassenmanagement	...opvoeding, leren, ontwikkeling en mogelijkheden/ belemmeringen daarbinnen, ...identiteitsontwikkeling en culturele bepaaldheid ...(interculturele) communicatie, ...groepsdynamica ...infra- en zorgstructuur ...klassenmanagement
Toepassen kennis en inzicht Met inachtneming van: In een specifieke onderwijscontext kunnen ontwerpen en uitvoeren en passend maken van praktische gesitueerde kennis)	Benutten van theoretische, methodische en praktische kennis voor reflectie en zelfbeoordeling, resulterend in sterkte/zwakte-analyse en ontwikkelingsvragen ...innovaties en methodieken o.b.v. diagnose van de eigen onderwijspraktijk	...leerinhoud via methodieken en didactieken op basis van integratie van praktische kennis (kwalificatieraamwerk en leerinhouden), methodische kennis en theoretische kennis en op basis van diagnose van de eigen praktijk.	...methodieken op basis van integratie tussen praktische kennis (leefwereld en beleving), methodische en theoretische kennis en op basis van diagnose van de eigen praktijk
Oordeelsvorming Met inachtneming van: Vanuit culturele/ levensbeschouwelijk bepaaldheidberedeneerde keuzes maken, mede op basis van praktijkonderzoek.	...eigen professionele bekwaamheid en van daaruit systematisch werken aan ontwikkelingsvragen ...interventiemogelijkheden en onderwijsontwikkeling en innovatie in samenwerking met collega's, werkveld en instellingen.	...didactiek (in relatie tot leren) en inhoud van het vak en gericht op verbetering van de eigen praktijk in onderwijs en mbo- opleiding Klassenmanagement, organisatie en leeromgeving en gericht op verbetering eigen onderwijs en mbo opleiding.	...opvoeden, leren, ontwikkeling, en gericht op verbetering van eigen onderwijs en mbo-opleiding.

Dublin descriptor Bachelor	Professioneel handelen	Didactisch handelen	Pedagogisch handelen
<p>Communiceren</p> <p>Met inachtneming van: Uitleggen en verantwoorden van keuzes, rekening houdend met de doelgroep.</p>	<p>...de eigen professionele identiteit en ontwikkeling en vormgeving van het beroep</p>	<p>...didactiek (in relatie tot leren) en vak-of beroepsinhoud, klassenmanagement, organisatie en leeromgeving en gericht op verbetering eigen (school praktijk).</p> <p>Doelgroep (studenten).</p>	<p>...opvoeden, leren en ontwikkeling (pedagogiek in relatie tot leren) en vak- of beroepsinhoud</p> <p>Doelgroep (tudenten)</p>
<p>Leervermogen</p> <p>Met inachtneming van: Systematisch oriënteren, plannen, uitvoeren van ontwikkel- en verbeteracties en reflecteren.</p>	<p>...eigen reflectie en ontwikkeling (meta-reflectie) en kunnen inschakelen van professionele leervormen (o.a. intervisie, supervisie)</p>	<p>...eigen didactisch handelen in onderwijspraktijk.</p> <p>kunnen inschakelen van professionele leervormen (o.a. intervisie, supervisie)</p>	<p>...eigen pedagogisch handelen in onderwijspraktijk.</p> <p>kunnen inschakelen van professionele leervormen (o.a. intervisie, supervisie)</p>